# Ce va face BORu după ce PE a oferit autocefalie grupărilor schismatice ucrainene?

PE recunoaște că Filaret și Macarie sunt schismatici

Cum am anticipat anterior, Patriarhia Ecumenică nu s-a lăsat intimidată în acțiunea ei de intervenție în Ucraina de faptul că Biserica Ortodoxă Rusă a întrerupt comuniunea canonică cu Fanarul, nici de scrisorile de sprijin primite la Kiev de către Mitropolitul Onufrie din partea majorității covârșitoare a Bisericilor Autocefale.

Ieri, acțiunile Patriarhului Bartolomeu au primit girul oficial al Sfântului Sinod al Bisericii din Constantinopol, care a decis să continue procesul de acordare a autocefaliei așa-numitei Biserici Ortodoxe Ucrainene independente. Într-o alocuțiune adresată poporului ucrainean, președintele Poroșenko susține că Tomosul de indepedență a "bisericii ucrainene" va fi emis în cel mai scurt timp[1].

Comunicatul pe care Secretariatul Patriarhiei l-a făcut public este foarte interesant, deoarece, încercând să rezolve problema ucraineană, Fanarul admite câteva lucruri care îi sunt defavorabile în acest conflict:

1. Invocând dreptul de a primi petiții de la ierarhi și clerici din toate Bisericile Autocefale, Patriarhia Ecumenică **recunoaște faptul că cei doi ierarhi schismatici, Filaret și Macarie, împreună cu turma lor, se află pe teritoriul juridic al uneia dintre Bisericile Autocefale, în speță, Biserica Ortodoxă Rusă.**
2. **Decizia patriarhală recunoaște că cei doi sunt schismatici, împreună cu poporul lor și că nu au comuniune cu Biserica.**
3. Fanarul recunoaște că Scrisoarea Sinodală din 1686 oferă prin iconomie dreptul Patriarhiei Moscovei de a-l hirotoni pe mitropolitul Kievului, în anumite condiții.

Aceste aspecte merită analizate cu atenție, deoarece ele stau la baza pretenției

Patriarhiei Ecumenice de a interveni în viața internă a Bisericii Ortodoxe din Ucraina.

*Primus inter pares* este onorific, nu jurisdicțional

Mai întâi de toate, Patriarhia Ecumenică nu explică foarte concret pe ce se întemeiază dreptul său de a primi cereri de apel în chestiuni juridice canonice de la Bisericile Autocefale. Este adevărat că există canoane care stabilesc diferite grade de jurisdicție bisericească în privința administrării justiției, printre ele cele mai relevante fiind canoanele 9, 17 și 28 ale sinodului al IV-lea ecumenic. Toate aceste canoane stabilesc că sinodul de la Constantinopol poate judeca pricini între episcopii și mitropoliții din diecezele Bisericii din epocă, iar în unele situații și în „ținuturile barbare", adică în zonele în care Biserica Constantinopol și statul au influență asupra popoarelor proaspăt convertite la Ortodoxie.

Aceste canoane reglementează organizarea internă a Bisericii Ortodoxe din interiorul Imperiului Bizantin și relațiile diverselor dieceze cu scaunul din Constantinopol, însă nu îi dau sinodului Patriarhiei Ecumenice actuale statutul de instanță supremă în deciziile juridice ale Bisericilor Ortodoxe Autocefale, așa cum sunt ele acum concepute pe baza canonului 34 apostolic și a celorlalte canoane care statornicesc principiul autocefaliei și al jurisdicției depline a sinodului Bisericii Autocefale respective asupra teritoriilor sale. De exemplu, instanța supremă în materie juridică în Biserica Ortodoxă Română este Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, iar nu Sfântul și Sfințitul Sinod de la Constantinopol. Dacă nu ar fi fost așa, preoții români caterisiți de episcopii ecumeniști în ultimii ani ar fi putut apela la scaunul de Constantinopol, deși probabil că fără prea mare folos, de vreme ce episcopul de Constantinopol este cauza directă pentru care ei sunt acum caterisiți.

Interpretarea forțată a canoanelor mai sus invocate a fost o piatră de poticnire în relațiile dintre Fanar și Bisericile Autocefale cu privire la Diaspora Ortodoxă, asupra căreia unii patriarhi ai Constantinopolului au emis pretenții de jurisdicție absolută. Scandalul s-a soluționat prin obligarea Patriarhiei Ecumenice să revină la rânduiala canonică normală și să respecte autoritatea Bisericilor Locale[2]. Aceste tulburări corespund unei interpretări papiste pe care teologii Fanarului o

dau statutului de *primus inter pares* pe care îl are Patriarhul Ecumenic, statut onorific între ceilalți patriarhi autocefali, nicidecum jurisdicțional[3].

Prin urmare, **acțiunea sinodului constantinopolitan de a judeca spața celor doi ierarhi schismatici condamnați de către Biserica Ortodoxă Rusă pentru încercarea de a constitui unități bisericești în Ucraina fără acordul său este nulă de drept**, deoarece Fanarul nu are nicio autoritate în a judeca episcopi și clerici ai unei Biserici Ortodoxe autocefale, cu atât mai mult a-i repune în scaunele lor. De aceea**, Filaret Densusenko și Macarie Maletiuc rămân la fel de schismatici pe cât i-a recunoscut Sinodul de la Fanar în momentul în care le-a luat în discuție cererea lor de apel**. Un motiv în plus pentru a considera acest lucru este și **canonul 5 al sinodului al III-lea ecumenic, care a statornicit că repunerile în funcție ale celor osândiți de către sinoade canonice, săvârșite de patriarhi ereziarhi încă necondamnați sinodal, sunt nule**, iar cei condamnați rămân condamnați. În schimb, la rândul său, **Patriarhul Ecumenic și sinodul său au intrat oficial, prin această decizie sinodală, sub incidența canoanelor 10, 11 apostolice, 2 Antiohia, care osândesc cu caterisirea, respectiv cu afurisirea, pe cei ce au comuniune cu cei excomunicați sau caterisiți de drept**.

PE încalcă sfintele canoane referitoare la autocefalia Bisericilor Locale

În ceea ce privește anularea Scrisorii Sinodale din 1686, ea nu se justifică după mai bine de trei secole în care situația a fost cea consemnată de cele scrise în acea scrisoare. Canonul 17 de la sinodul al IV-lea ecumenic susține principiul prescrierii după treizeci de ani de stăpânire netulburată a unui teritoriu bisericesc, în sensul că, după treizeci de ani de stăpânire necontenită și netulburată, teritoriul respectiv aparține celui care îl stăpânește.

Chiar dacă situația nu ar fi așa, ci ar fi cum o prezintă Fanarul, **Biserica Constantinopolului ar trebui să acționeze în numele entității continuatoare a Mitropoliei Kievului din 1686**. **Entitatea continuatoare de drept a Mitropoliei Kievului este Biserica Ortodoxă Ucraineană din Patriarhia Moscovei, care nu dorește ruperea relației cu Moscova și revenirea sub ascultarea scaunului de Constantinopol**. Mai mult, faptul că

Fanarul dorește să scoată Ucraina de sub ascultarea rusă pentru a-i da imediat autocefalia, adică a o lăsa să se conducă absolut independent, arată că miza Patriarhului Ecumenic este alta decât reluarea autorității juridice asupra unui teritoriu pierdut mai demult.

În dorința de a da curs cererilor președintelui ucrainian Poroșenko și probabil și susținătorilor săi americani în disputa geostrategică cu Federația Rusă, **Patriarhul Ecumenic ignoră faptul că cele două entități schismatice aflate pe teritoriul ucrainean nu au nicio legătură juridică cu Mitropolia Kievului din secolul al XVII-lea, ci sunt creații recente, din secolul XX, corespunzând epocii în care ambițiile naționaliste ale Ucrainei au fost susținute și de proiectul creării unei Biserici Ucrainene independente**. Președintele Poroșenko a declarat public importanța creării unei patriarhii independente, comparându-o ca valoare cu aderarea la UE și NATO, obiective politice ale țării respective[4].

Despre implicarea statului în această acțiune, președintele Poroșenko a spus astăzi, într-o declarație pe tema autocefaliei: "Chestiunea Tomosului de Autocefalie depășește cu mult viața bisericească, de vreme ce statul s-a implicat în ea. Este o chestiune ce ține de independența noastră. Este o chestiune de siguranță națională. Este o chestiune de statalitate. Este o chestiune ce ține de geopolitica globală… Autocefalia este parte componentă a strategiei proeuropene și proucrainene, pe care o implementăm constant în ultimii patru ani și, subliniez, o vom implementa și pe mai departe. Este temelia drumului pe care ne vom dezvolta ca Stat al Ucrainei și națiune ucraineană. Tomosul este de fapt o nouă Declarație de Independență a Ucrainei. Imperiul și-a pierdut ultimele butoane de control în fosta colonie"[5]. Concluzia este că patriarhul Bartolomeu s-a lăsat atras într-o luptă politică și geostrategică, în care autocefalia este un pretext pentru afirmarea etnică a națiunii ucrainene.

Faptul că sunt entități diferite de Mitropolia Kieveană este indicat de același președinte, care declară: "Cine doreşte să rămână în Biserica ce va fi în continuare unită cu Biserica Ortodoxă Rusă, i se va garanta dreptul de a alege"[6]. Biserica ce va fi în continuare unită cu Biserica Ortodoxă Rusă este adevărata Mitropolie a Kievului, în privința căreia Constantinopolul i-a dat Moscovei în 1686 "prin iconomie" dreptul de a hirotoni mitropolit, adică de a deveni parte a Bisericii Ortodoxe Ruse, pe când cele două grupări schismatice recunoscute unilateral de Fanar ieri sunt entități bisericești ilegitime, pe care

Patriarhia Constantinopolului le creează pe teritoriul canonic al altei Biserici autocefale, încălcând canoanele: 34, 35 apostolic, 2 sin. II ec., 8 sin. III ec., 17 sin. VI ec., 13 Antiohia, 56 Cartagina, care pedepsesc cu caterisirea episcopul ce se implică abuziv în viața altei eparhii.

Prin această acțiune, Patriarhia Ecumenică încalcă și canonul 12 de la sinodul al IV-lea ecumenic, care interzice folosirea puterii politice pentru a rupe o mitropolie în două și a înscăuna doi mitropoliți în același timp. Canonul recomandă ca în astfel de situații mitropolitul ilegitim să rămână cu un titlu onorific, mitropolia inițială să își reia funcțiunea firească, iar episcopul care a îndrăznit să facă acest lucru "să cadă din spița sa".

Acțiunea în forță a Kievului și Fanarului încalcă și unul dintre principiile de bază ale acordării autocefaliei: "**Autocefalia trebuie să fie cerută în mod canonic. Aceasta înseamnă în primul rând că oricărei unități bisericești, care dorește autocefalia, găsindu-se în mod firesc într-o subordonare ierarhică, nu îi este îngăduit să se desprindă din această subordonare în mod schismatic sau eretic, ci numai respectând rânduiala de supunere față de ierarhia superioară, deci cerând în mod întemeiat ierarhiei superioare să-i încuviințeze instituirea într-o unitate neatârnată sau autocefală**. În al doilea rând, ea mai înseamnă că îndreptățirea de a cere autocefalia nu îi revine unui singur ierarh, ci unui grup de ierarhi, care să poată constitui un sinod format din cel puțin patru episcopi"[7] (s.n.).

Potrivit acestui principiu, pentru a se reveni la situația dinainte de 1686 ar fi trebuit ca Biserica Ortodoxă Ucraineană a Patriarhiei Moscovei să ceară BORu autocefalia și să nu facă nicio mișcare schismatică pentru a obține. Exact aceste principii nu le-au respectat Filaret Densusenko și Macarie Maletiuc, ceea ce le-a atras condamnarea ca schismatici.

Este posibil acum un sinod ecumenic/panortodox?

Disputa dintre Moscova și Kiev + Fanar se poate soluționa de către un sinod ecumenic ortodox, care să stabilească, așa cum au făcut și altele dinainte, cui aparține jurisdicția asupra acelui teritoriu canonic. Interesant este faptul că

minciunosinodul din Creta nu a avut pe agendă această problemă, deși ar fi fost o ocazie foarte bună pentru organizatorul său să o tranșeze cu acea ocazie.

Patriarhia Moscovei are în acest moment trei variante: să renunțe la Biserica Ortodoxă Ucraineană din Patriarhia Moscovei, să împartă Ucraina cu noua entitate bisericească sau să participe la convocarea unui sinod ecumenic ortodox care să condamne acțiunea patriarhului Bartolomeu într-un context mai larg al condamnării activității ecumeniste a acestuia. Președintele Ucrainei Poroșenko a anunțat astăzi că acordarea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe independente a Ucrainei reprezintă "căderea celei «celei de-a treia Rome» ca cel mai vechi concept al Moscovei de dominare globală".

Chiar în Rusia au apărut voci care consideră că prin întreruperea comuniunii cu Biserica Constantinopolului BORu a căzut ea însăși în schismă[8]. La momentul scrierii articolului de către diaconul rus, BORu reacționa doar la trimiterea exarhilor PE la Kiev. În acest moment, după ce Patriarhia Ecumenică a intrat oficial în comuniune cu două grupări schismatice ucrainene și cu ierarhi condamnați sinodal, întreruperea comuniunii ar putea fi justificată măcar de prevederile canonice care interzic comuniunea cu schismaticii și cu cei aflați, la rândul lor, în comuniune cu aceștia (desigur, în condițiile stipulate de canonul 31 apostolic, care cere trei poftiri la ordine a celor căzuți în schismă). Acuzele referitoare la intrarea episcopului în jurisdicția altei Biserici pot atrage întreruperea comuniunii cu episcopul respectiv după ce episcopul acela este condamnat, lucru pe care îl sugerează cumva și autorul rus.

În articolul său, diaconul Kuraev sugerează lipsa argumentului canonic pentru a întrerupe relațiile dintre două Biserici fără exista riscul de a cădea în schismă. Dacă ne gândim strict la aplicarea canonului 15 I-II Constantinopol, singura acuzație pentru care s-ar putea permite întreruperea canonică a pomenirii patriarhului (în speța noastră a celui de la Constantinopol, *primus inter pares* onorific) **înainte de judecarea acestuia** este **căderea patriarhului Bartolomeu în erezia ecumenistă**, mai ales ca urmare a sinodului din Creta, pe care l-a patronat. Este curios că BORu încă ține această dispută în sfera jurisdicțională, deși ar putea-o încadra, direct sau în colaborare cu alte Biserici Locale, într-un context mai larg care să îi fie complet dezavantajos Patriarhului de la Constantinopol.

Acuzația adusă de unii oficiali bisericești ruși că Bartolomeu a căzut în "erezia

papistă” este privită ca insuficientă sub anumite aspecte chiar de către unele cercuri teologice rusești, printre care se numără și autorul articolului citat mai sus. Probabil că sensul ei este legat mai mult de pretențiile de tip papist de supremație jurisdicțională a Patriarhului Bartolomeu decât de aderența la dogmele și erorile papiste.

Totuși, acest lucru nu l-a împiedicat pe profesorul grec George Demacopoul0s să se întrebe ironic într-o postare pe Twitter: “dacă episcopul Romei este perceput ca eretic, de ce s-a întâlnit patriarhul Kirill cu el acum doi ani?”; “dacă tot ce ține de Roma și papalitate este eretic, de ce încă mai promovează unii din Biserica Rusă mitul Moscovei ca cea de-a treia Romă?”[9].

Toate aceste reacții indică faptul că BORu are un drum lung de parcurs pentru a rezolva situația Ucrainei printr-un sinod ecumenic ortodox, dar nu imposibil. În acest moment, pare că soluția convocării sau participării la convocarea unui sinod ecumenic este singura ieșire din impas pentru Moscova.

Pentru credibilitate însă BORu va trebui la rândul său să se debaraseze de toate documentele oficiale ecumeniste semnate și acceptate în ultimele decenii, pentru a se putea prezenta ca având dreptul moral să îl judece pe patriarhul Bartolomeu. Faptul că nu a participat la Creta ar putea constitui un atu moral, dar faptul că a semnat documentele presinodale și nu ar fi participat și din pricina problemei Ucrainei diminuează considerabil acest atu.

Pentru creștinii din întreaga lume ortodoxă, care trăiesc din plin tulburarea creată de sinodul mincinos din Creta, situația din Ucraina dă speranța posibilității întrunirii unui sinod ecumenic cu adevărat ortodox care să condamne și erezia ecumenistă.

Un lucru e cert: jocul de-a tergiversarea pe care BORu l-a practicat cu Fanarul în trecut, când pomenirea s-a întrerupt, apoi s-a reluat, a fost unul perdant pentru Moscova, de vreme ce e doar o chestiune de timp până când, conform spuselor președintelui Poroșenko, se va emite un Tomos de Autocefalie pentru Kiev. Moscova trebuie să facă ceea ce trebuie, iar singurul lucru pe care îl poate face este să condamne ecumenismul și sinodul mincinos din Creta, împreună cu toți susținătorii săi. Fie că o face la nivel panortodox, fie la nivel de sinod rusesc, fie chiar la nivel de Biserică autonomă a Kievului.

Ar fi foarte trist ca lumea ortodoxă (mai ales cea mărturisitoare împotriva ereziei

ecumeniste) să constate la un moment dat că ierarhia BORu preferă să piardă o parte din trupul eclesial (ortodocșii din Ucraina), pe care să-l abandoneze unei „biserici” ce se naște eretică și schismatică în același timp, decât să se lepede complet de ecumenism și de cei ce îl propovăduiesc. Dumnezeu să îi păzească de așa soartă nefericită pe toți credincioșii din BORu!

Note:

[1] https://www.president.gov.ua/en/news/zayava-prezidenta-ukrayini-u-zvyazku-iz-rishennyam-sinodu-vs-50346.

[2] Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox*. Legislație și administrație bisericească, vol. II, EIBMBOR, București, 1990, p. 327.

[3] https://doxologia.ro/imagine/biserica-patriarhiei-ecumenice-sfantul-gheorghe-cartierul-fanar-istanbul-turcia.

[4] https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/04/19/presedintele-porosenko-cere-separarea-bisericii-ortodoxe-ucrainene-de-patriarhia-moscovei–94224.

[5] https://www.president.gov.ua/en/news/zayava-prezidenta-ukrayini-u-zvyazku-iz-rishennyam-sinodu-vs-50346.

[6] https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/04/19/presedintele-porosenko-cere-separarea-bisericii-ortodoxe-ucrainene-de-patriarhia-moscovei–94224.

[7] Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox, legislație și administrație bisericească*, EIBMBOR, București, 1990, vol. II, p. 322.

[8] https://diak-kuraev.livejournal.com/2140954.html.

[9] https://twitter.com/gdemacopoulos/status/1041675216001351682.